

Presentation Lågstadiet



Innehållsförteckning

Lektion 2: Vilka digitala spår lämnar du? 2

Bild 1. Inledning: Digitala spår	2
Bild 2. Dagens övningar	2
Bild 3. Övning #1. Vad vet vi om Kim?	2
Bild 4. Kims Google-sökningar	3
Bild 5. Övning #2. Vad är viktigt att skydda?	3
Bild 6. Ditt skolschema	3
Bild 7. Din hemadress	4
Bild 8. Bilder från när du var bebis	4
Bild 9. Dina inloggningsuppgifter	4
Bild 10. Sammanfattning	4
Bild 11. Vad har vi lärt oss?	5

Lektion 3: Så här skapar du säkra lösenord! 6

Bild 1. Introduktion	6
Bild 2. Det här ska vi prata om idag	6
Bild 3. Vad är ett lösenord?	6
Bild 5. Vad är ett lösenord?	7
Bild 6. Vad är ett bra lösenord?	7
Bild 7. Vad är ett bra lösenord?	8
Bild 8. Hur gör man ett bra lösenord?	9
Bild 8: Vad är inte ett bra lösenord?	10
Bild 9: Varför är det viktigt med bra lösenord?	10
Bild 10: Saker som är bra att skydda	10
Bild 11. Ett lösenord är som en nyckel	11
Bild 12. Sammanfattning	11
Bild 13. Vad har vi lärt oss?	12

Lektion 4: Kan det här vara sant? 13

Lär dig att bli källkritisk! 13

Bild 1. Introduktion	13
Bild 2. Allt du ser på nätet är inte sant	13
Bild 3. Övning #1 Hitta på en rubrik/skämt/ bildtext som passar till bilden	14
Bild 4. Övning #2. Sant eller falskt?	14
Bild 5. Kompis med ett lejon	15
Bild 6. En ugglespindel	15
Bild 7. En gullig isbjörnsbebis?	15
Bild 8. En riktig isbjörnsbebis	16
Bild 9. En dvärggiraff?	16
Bild 10. En riktig dvärggiraff	16
Bild 11. En prickig svart zebra	16
Bild 12. Om något är för bra för att vara sant...	17
Bild 13. Bilder kan vara äkta men ändå luras	17
Bild 14. Var kritisk	18

Lektion 5: Skydda dig mot bedrägerier! 19

Bild 1. Introduktion	19
Bild 2. Varför vill människor luras på internet?	19
Bild 3. Nätfiske	20
Bild 4. Nätfiske	20
Bild 5. Filmen	21
Bild 6. Smarta knep för att skydda sig och bli en superhjärte mot nätfiske	21
Bild 7. Övning #1 Verkar det lurigt eller inte?	22
Bild 8. Verkar det kunna stämma?	22
Bild 9. Proffsspelare på en vecka!	23
Bild 10. Gratis Iphone!	23
Bild 11. Sammanfattning	24

Lektion 2: Vilka digitala spår lämnar du?

Bild 1. Inledning: Digitala spår

Genomförande: Inled lektionen genom att berätta att ni idag ska prata om digitala spår. Fråga gärna eleverna vad de tror att digitala spår betyder. Berätta för eleverna att allt man gör på internet – söka på Google, spela spel, skapa ett konto – finns kvar jättelänge. Det brukar kallas för digitala spår och andra kan oftast se dessa spår. Precis som spår som man lämnar på stranden, bara att det inte kommer en våg som sköljer bort spåren. Ni kan fortsätta diskussionen genom att fråga eleverna om det är bra eller dåligt att man lämnar spår, varför?



Bild 2. Dagens övningar

Genomförande: Berätta nu att eleverna kommer att få göra två övningar.



Bild 3. Övning #1 Vad vet vi om Kim?

Genomförande: Berätta för eleverna att ni nu ska göra en övning. Klicka sedan fram nästa bild (datorm med Google-sökningarna). Berätta att ni nu kommer att få se Kims sökningar den senaste veckan och att övningen är att se vad ni kan gissa om Kim utifrån vad hen har sökt på. Klicka sedan fram en sökning i taget och diskutera vad ni kan gissa om Kim. Till exempel – utifrån den första sökningen kan ni gissa var Kim bor någonstans.

Åk 1: Hjälp eleverna att förstå vad som står på bilderna om de inte kan läsa än.



Bild 4. Kims Google-sökningar

Förslag talmanus:

- Det här är Kims Google-sökningar den senaste veckan. Vad kan en säga om Kim utifrån det?

[Skriv upp svaren på tavlan och kommentera hur mycket information/spår Kim lämnat om sig själv bara genom dessa sökningar.]

- Att vi kan gissa att Kim ska baka en kladdkaka är kanske inte något som Kim bryr sig om, eller något som på något sätt är dåligt eller farligt. Däremot kanske hen inte vill att vi ska kunna gissa var hen bor.
- Nu ska vi prata om vilken information som vi vill skydda och vilken som vi dela.



Bild 5. Övning #2 Vad är viktigt att skydda?

Genomförande: I övning 2 kommer eleverna att få värdera olika information. Hur viktigt är det att skydda olika uppgifter? Varje slide visar en ikon/bild och eleverna får då rösta om de tycker att informationen är *Mycket viktigt att skydda*, *ganska viktigt att skydda*, eller *inte alls viktig att skydda*. Fråga gärna eleverna varför de värderar informationen så.

Åk 1: Hjälp eleverna att förstå vad som är på bilderna om de inte kan läsa än.



Bild 6. Ditt skolschema



Bild 7. Din hemadress



Bild 8. Bilder från när du var bebis



Bild 9. Dina inloggningsuppgifter



Bild 10. Sammanfattning

Genomförande: Berätta att vi ska sammanfatta vad vi har pratat om idag.



Bild 11. Vad har vi lärt oss?

Förslag talmanus:

Vad har vi lärt oss idag? Vi har lärt oss att vi hela tiden delar information om oss själva på internet, att olika information är olika viktig att skydda och att vi behöver fundera på vilken information vi vill dela.



Lektion 3: Så här skapar du säkra lösenord!

Bild 1. Introduktion

Förslag talmanus: Idag ska vi prata om säkerhet på nätet, om hur en kan skydda sina uppgifter och data på nätet mot hackare.

Hur många har hört ordet "hackare"? [Be eleverna att räkna upp handen]

Hackare är som tjuvar på nätet. De kan till exempel ta dina inloggningsuppgifter i ett spel och stjäla alla dina poäng eller rekord. De kan också lura en på pengar online genom att skicka falska meddelanden.

Vi kommer att lära oss att låsa om våra uppgifter på nätet så ingen hackare kan stjäla dem.



Bild 2. Det här ska vi prata om idag

Förslag talmanus: Idag ska vi prata om lösenord. Vi ska få lära oss vad ett lösenord egentligen är för något. Och så är det ju så att det finns bra lösenord och lite mindre bra lösenord. Vi kommer därför att prata lite om vad som egentligen gör att ett lösenord är bra, eller säkert. Och till sist kommer vi att prata lite om varför det är viktigt att ha bra lösenord och vad som kan hända om vi inte har bra lösenord.

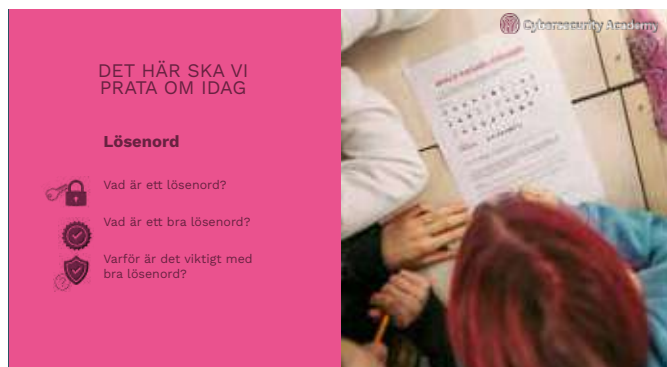


Bild 3. Vad är ett lösenord?

Genomförande: Här kan du börja med att ställa frågan i klassrummet. "Vad är ett lösenord?". Skriv gärna upp på tavlan eller låt eleverna skriva/rita vad de tänker på.

[Förslag ytterligare diskussionsfrågor]

- Vad tänker eleverna på när de hör ordet lösenord?
- Kan de ge exempel på när de behövt använda ett lösenord?



Bild 4. Vad är ett lösenord?

Genomförande: När du läser i talmanuset och det står (KLICK) trycker du på pilen till höger så kommer nästa symbol på bilden upp.

Förslag talmanus: Ett lösenord är som en nyckel (KLICK). Fast det är ingen nyckel som man kan hålla i handen – utan en nyckel som man använder till exempel på datorn eller i telefonen. (KLICK) Ett lösenord kan ha bokstäver (KLICK) eller siffror (KLICK) eller tecken (KLICK) – eller några av varje.

När du till exempel ska gå in på en dator, eller kanske logga in på ett spel som du gillar, då behöver du skriva in ett lösenord. Precis som du eller din familj har en nyckel till ert hem, så har ni också lösenord till era egna datorer, eller konton på olika appar eller spel till exempel.



Bild 5. Vad är ett bra lösenord?

Förslag talmanus: Så nu när vi vet vad ett lösenord är för något kan vi börja fundera på om det finns bra och mindre bra lösenord. Nu ska vi prata om vad det betyder att ett lösenord är bra. Och vad ska man tänka på om man vill skapa ett bra lösenord.



Bild 6. Vad är ett bra lösenord?

Genomförande: Berätta att ni kommer att börja med en gissningslek. Fortsätt med att de på bilden ser två exempel på lösenord. Berätta vidare att eleverna nu ska få gissa vilket av de här två lösenorden de tror är det bästa – säkraste – lösenordet.

[Be eleverna rösta genom handuppräckning]

Skriv upp på tavlan hur många som trodde på respektive lösenord. Fråga om några elever vill utveckla varför de tror att det lösenordet som de gissade på är det säkraste lösenordet. Svaret är att det är det andra lösenordet som är det säkraste lösenordet – alltså Jaghar3prickigahundar!

[När du KLICKAR framåt blir Jaghar3prickigahundar! rosa istället för blått.]

Fortsätt sedan med att säga att det är lätt att tro att det första lösenordet är det bästa – eftersom det ser sådär komplicerat ut och det kanske är lite svårt att gissa.

Fortsätt med att förklara varför det är så att Jaghar3prickigahundar! är ett bättre lösenord. Svaret är för att det är längre. Det finns alltså fler bokstäver och tecken i det lösenordet – och det gör att det är svårare att stjäla eller gissa det lösenordet.

Gå vidare och säg att ni nu ska prata lite mer om hur ett lösenord ska vara för att det ska vara riktigt bra och säkert.

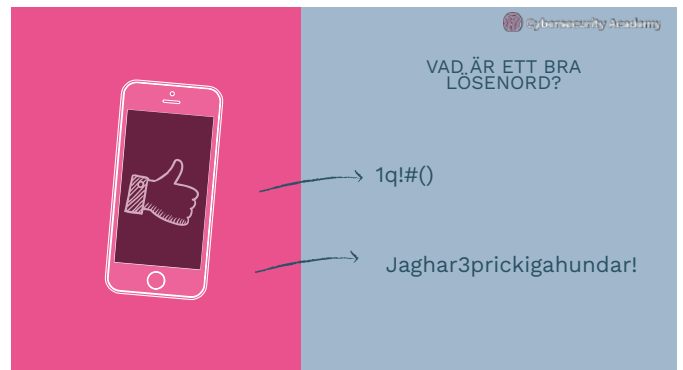


Bild 7. Hur gör man ett bra lösenord?

Förslag talmanus: Okej, hur gör man ett riktigt bra och säkert lösenord? Jo, här är några viktiga saker som du kan tänka på när du ska hitta på ett lösenord som är jättejättesvårt för någon annan att lista ut.

Det första är att lösenordet ska vara **LÅNGT**. Det är för att ju fler bokstäver eller siffror eller tecken som du har i ditt lösenord, desto svårare blir det att lista ut. Det finns nämligen jättesmarta datorer som kan gissa lösenord, om man har en kort lösenord går det jättesnabbt för en dator att gissa det lösenordet. Men om du har ett lååååångt lösenord, då tar det jättejättejättelång tid för en dator att lista ut det. Så lång tid att den aldrig kommer hinna bli klar. Hur långt ska det vara då? Vi brukar tänka att 12 tecken eller fler, det är en bra längd.

Nästa tips är såklart att ditt lösenord ska vara **HEMLIGT**. Det betyder alltså att bara du ska veta ditt lösenord. Det kanske är så att till exempel din förälder måste veta ditt lösenord och det kan ju vara bra medans du är barn. Men när det går – tänk på att inte berätta ditt lösenord för andra och om du skriver ner ditt lösenord någonstans, tänk på att göra det på en riktigt hemlig plats. INTE på en lapp som sitter på datorn.

UNIKT är nästa tips. Vad betyder det? Jo det betyder att ditt lösenord inte ska vara vanligt. Vi ska alldeles strax titta på några lösenord som är jättevanliga och därför jättelätta att gissa. Det är inte bra lösenord. Du kanske kan göra ett lösenord som handlar om något som du gillar eller har? Så om du till exempel har tre prickiga hundar hemma, är ett bra lösenord Jaghar3prickigahundar! Unikt betyder också att du ska ha unika, dvs olika lösenord för olika appar/tjänster. Undvik att använda samma lösenord på flera ställen.

Och såklart ska lösenordet vara **SVÅRT ATT GISSA**. Det betyder alltså att även om ditt lösenord handlar om något du gillar eller som handlar om dig, så är det inte så bra att till exempel ha sitt namn eller födelsedag som lösenord, för det är ganska lätt att gissa.

Det är också bra att du gör ett lösenord som är **LÄTT ATT KOMMA IHÅG**. Det är därför det där andra lösenordet 1q!#() inte är så bra. Det går ju inte att komma ihåg. Jaghar3prickigahundar! däremot, det är ju ganska lätt att komma ihåg!



Bild 8: Vad är inte ett bra lösenord?

Förslag talmanus: Nu ska vi titta på några exempel på lösenord som INTE är så bra.

123456, Password, 123456789, 12345678, 12345, 11111, 1234567, Qwerty, Iloveyou

Det här är världens vanligaste lösenord. De här lösenorden följer alltså inte alls våra tips: de är inte långa, de är inte hemliga, inte unika och inte alls svåra att gissa.

Tips! Efter denna bild passar det bra att göra övningen på arbetsbladet *Skapa bra lösenord*.



Bild 9: Varför är det viktigt med bra lösenord?

Förslag talmanus: Så varför är det så viktigt med bra lösenord? Vad kan hända om man inte har ett så bra lösenord?



Bild 10: Saker som är bra att skydda

Förslag talmanus: På internet, på datorn och mobilen så finns det saker som är bra att skydda. Du vill inte att någon annan ska kunna gå in på något av dina sociala medier-konton och låtsas vara du. Eller du kanske har spelpoäng inne i dina spel som du gillar – de vill du såklart inte att någon annan ska kunna ta. Det kan även finnas annan information om dig på nätet som andra inte behöver veta (personuppgifter, kontokortsnummer kopplat till ett spel och liknande). Därför behöver du ett bra lösenord – helt enkelt för att andra inte ska kunna gissa ditt lösenord och komma åt information om dig som du inte vill dela med dig av.



Bild 11. Ett lösenord är som en nyckel

Förslag talmanus: Kommer ni ihåg att vi sa att ett lösenord är som en nyckel? Precis som hemma i ditt hus eller lägenhet så låser ni ju dörren så att ingen annan ska kunna gå in där. På samma sätt är det på datorn och mobilen. Men, det betyder inte att du behöver vara orolig eller rädd för att någon kommer att komma och stjäla dina saker eller logga in på dina konton.

Även om man inte har låst sitt hus eller lägenhet en dag så kommer man troligen inte att få inbrott. Det är inte så att tjuvar går och känner på allas dörrar varje dag. Men man vill alltid låsa utifall att det en dag skulle komma en tjuv.

Samma sak med bra lösenord – om någon försöker att lista ut ditt lösenord ska det inte gå, men det betyder inte att det sitter tjuvar hela dagarna och försöker att komma på ditt lösenord.



Bild 12. Sammanfattning

Förslag talmanus: Nu börjar lektionen gå mot sitt slut. Därför tänkte jag att vi ska sammanfatta vad har vi lärt oss och pratat om idag.

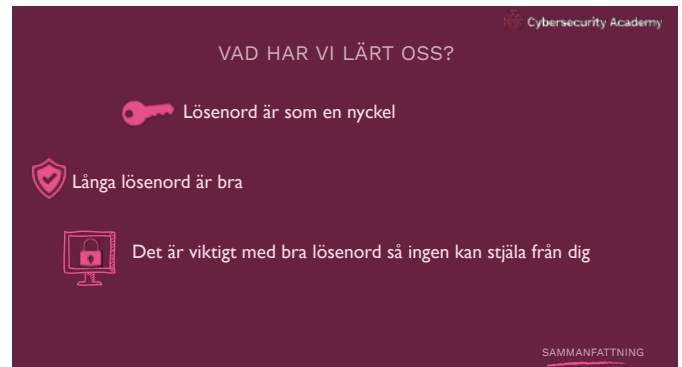


Bild 13. Vad har vi lärt oss?

Förslag talmanus:

Vad har vi lärt oss idag?

- Ett lösenord är som en nyckel. Fast det är ingen nyckel som man kan hålla i handen – utan en nyckel som man använder till exempel på datorn eller i telefonen.
- Desto längre lösenord desto bättre. Ett bra sätt att göra lösenord är att ha lösenordsfraser som du själv kommer ihåg men som är hemliga och svåra för andra att lista ut.
- Det är viktigt att ha bra lösenord på datorn, telefonen och appar så ingen kan ta information från dig som du inte vill dela med dig av.



Lektion 4: Kan det här vara sant? Lär dig att bli källkritisk!

Bild 1. Introduktion

Förslag talmanus:

Internet är ju framför allt en källa till massor av roliga saker såsom spel, film, inspiration, roliga klipp och att man kan lära sig massor spännande saker. Idag ska vi prata om att allt man ser på nätet inte är sant och att man ska tänka på det när man hänger på internet.



Bild 2. Allt du ser på nätet är inte sant

Genomförande: Börja med att ha bakgrundsbilden framme utan att trycka fram de olika bildexemplen.

Förslag talmanus: Idag ska vi prata om att allt man ser på nätet inte är sant och att man ska tänka på det när man hänger på internet. Jag tänkte att vi skulle börja med ett roligt exempel.

Vilka här inne har varit på Skansen?

[Be eleverna räkna upp handen]

Vet ni vad Skansen är?

[Be eleverna räkna upp handen]

Om ni inte har varit där eller känner till Skansen så är det en djurpark i Stockholm. Under hösten 2022 så rymde en stor orm från Skansens akvarium och det stod om det jättemycket i tidningarna och det pratades mycket om det på nyheterna. Är det något som ni känner till? Det var iallafall ingen fara och Sir Vääs, som ormen heter, fångades in efter en vecka och är nu tillbaka i sitt terrarium och vare sig han eller någon annan blev skadad.

Den här nyheten tyckte många var rolig att hitta på skämt om och internet fylldes snabbt av olika skojiga teorier om vad som hänt Sir Väs. Här kommer några skämt som olika personer la ut på sociala medier.

Vissa skoj är tydliga att de bara är skämt: [klicka fram bilderna en i taget]

1) Sir Vääs har blivit DJ

2) Skansen har ringt in en expert från England som kan prata med ormar – han heter Harry Potter!

Men vissa skämt är lite svårare att se att de är ett skoj, som bild nummer tre:

3) Sir Vääs har simmat från Djurgården till Södermalm (som ligger i Stockholms innerstad). Det ser nästan ut som att det skulle kunna vara en riktig nyhetsbild eller hur? Fast om man tänker på det så skulle det ju faktiskt kunna vara nästan vad som helst som är inringat på bilden.

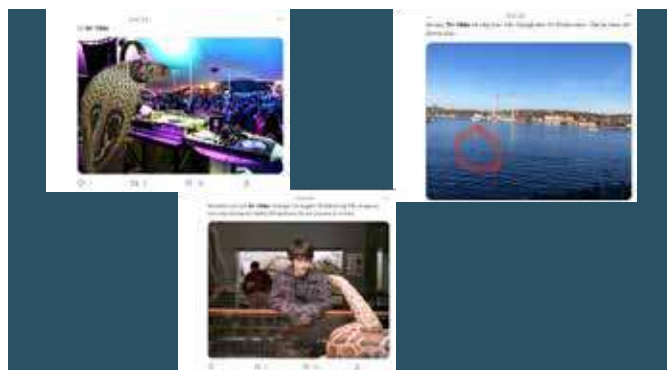


Bild 3. Övning #1 Hitta på en rubrik/skämt/bildtext som passar till bilden

Förslag talmanus:

Kan ni komma på en annan text som skulle kunna passa till den här bilden? [Be eleverna räkka upp handen med förslag]

Tips!

Om de har svårt att komma igång kan du som lärare ge ett par exempel, såsom:

"Här är bildbevis på att det simmar en blåval utanför Gröna Lund"

"Här landade rymdskeppet innan det sjönk"



Bild 4. Övning #2 Sant eller falskt?

Genomförande: Till denna övning ingår bild 5–11.

Till vissa av bilderna finns det diskussionsfrågor.

Förslag talmanus:

Berätta att du nu kommer att visa ett antal bilder och att eleverna ska få rösta vid varje bild med en tumme upp om de tror att bilden är sann och tumme ner om de tror att den är falsk.

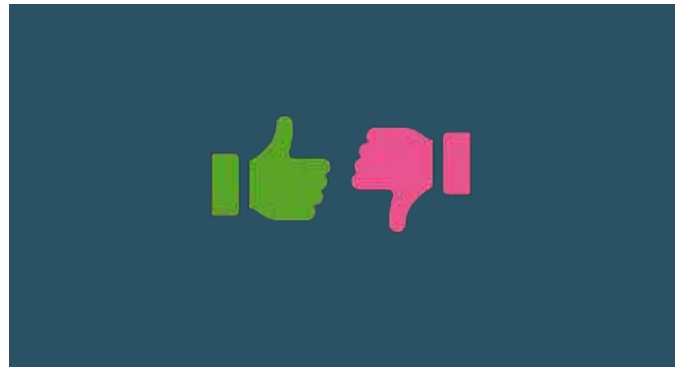


Bild 5. Kompis med ett lejon

Förslag talmanus:

Jag skulle vilja visa er en bild från när jag var barn. Jag var bästa kompis med ett lejon som heter Kalle.

[Be eleverna rösta om det är sant eller falskt]

[Be eleverna sedan diskutera följande frågor]

- Vad tänker ni om den här bilden?
- Varför tror ni att den är sann eller falsk?
- Vad tyder på att den inte är på riktigt?
- Vilka anledningar finns det till att jag skulle vilja ljuga om det?

Genomförande: Var tydlig med att bilden är fejk och att det inte är en bild från när du var barn. Prata om att visst skulle man vilja att det var sant och att man ju gärna hade velat vara bästa kompis med ett stort lurvigt lejon, men att det troligen är mer eller mindre omöjligt.

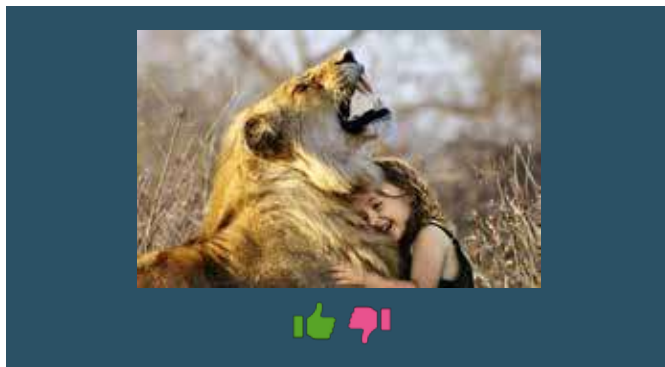


Bild 6. En ugglespindel

[Be eleverna rösta om det är sant eller falskt]

Svar: Den är falsk.



Ugglespindel

Bild 7. En gullig isbjörnsbebis?

Genomförande: Be eleverna rösta om det är sant eller falskt och när de gjort det trycker du fram bild nummer 8 och visar hur en riktig isbjörnsbebis ser ut. Gå tillbaka till bild 7 och berätta att det är ett gosdjur.

Svar: Den är falsk.



En gullig isbjörnsbebis

Bild 8. En riktig isbjörnsbebis

Förslag talmanus: Så här ser en riktigt isbjörnsbebis ut. Den tidigare var ett gosdjur.



Bild 9. En dvärggiraff?

[Be eleverna rösta om det är sant eller falskt]

Svar: Den är falsk. Det finns riktiga dvärggiraffer, men de ser ut som på nästa bild.

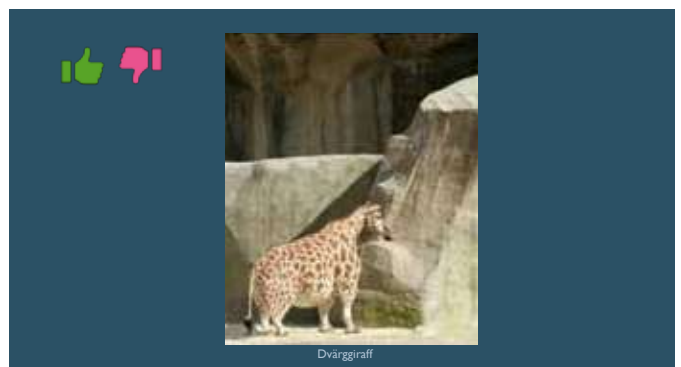


Bild 10. En riktig dvärggiraff

Förslag talmanus: Så här ser en riktig dvärggiraff ut!



Bild 11. En prickig svart zebra

[Be eleverna rösta om det är sant eller falskt]

Svar: Sant. Zebrafolet kallas numera Tira och har en ovanlig genetisk förändring som gör att ränderna inte blir som de brukar på zebror.



Bild 12. Om något är för bra för att vara sant...

Förslag talmanus: Nu har vi pratat lite om att bilder är ganska lätta att manipulera så de ser äkta ut och att det ibland kan vara svårt att veta vad som är äkta eller inte.

Om man känner sig osäker på om något är äkta eller inte är det alltid bra att ta hjälp av någon vuxen, kanske en förälder eller en lärare.

Ett annat bra tips att ha i bakhuvudet när man är på nätet är att "om något verkar för bra för att vara sant så är det nog det". Ni kan nog ofta lita på er magkänsla.

Som exempel: även fast vi gärna vill tro att man kan bli bästa kompis och gosa med ett stort lurvigt lejon så är det nog ganska osannolikt att det går i verkligheten. Samma sak när det kommer att Sir Väas har blivit DJ.



Bild 13. Bilder kan vara äkta men ändå luras

Genomförande:

[Ta fram bild 1]

[Diskutera i klassrummet]

– Vad ser ni på denna bild?

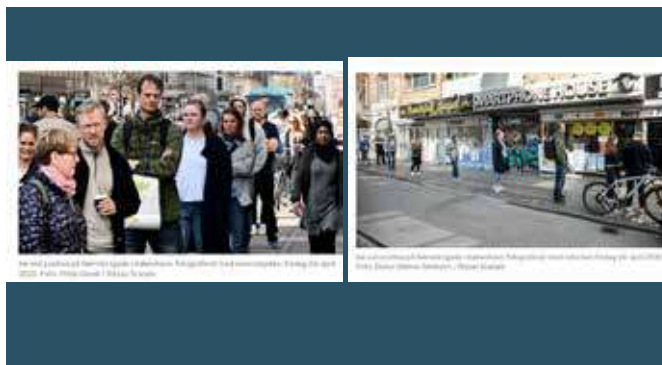
– Skulle ni beskriva det som trångt?

Mycket/Få människor?

[Ta fram bild 2]

– Vad tänker ni nu?

– Ser ni att det är samma personer? Bilden är tagen samtidigt men ur en annan vinkel.



Förslag talmanus: Med bland annat dessa bilder som exempel ville två fotografer i Danmark visa att bilder tagna ur olika vinklar kan visa väldigt olika saker. Situationen till vänster skulle tex kunna beskrivas med att det var jättetrångt på stan idag och till höger beskriver en situation där det inte alls var trångt på stan – fastän det är samma situation. Så ibland kan en bild vara äkta men personen som lägger ut den eller beskriver den kan göra det på ett sätt som passar den personens syfte.

Bild 14. Var kritisk

Förslag talmanus: Idag har vi pratat om att allt man ser och läser på internet inte behöver vara sant och vi har tittat på exempel på att det är lätt att ändra på bilder så de ser verkliga ut. Vi har också lärt oss en bild kanske är verklig, men beroende på hur man beskriver den så kan den säga väldigt olika saker.

Eftersom att det är lätt att luras med bilder och text på internet så är det bra att man är lite misstänksam när man är ute på nätet. Och det finns några tips som är bra att komma ihåg:

[Klicka fram en rad i taget]

- Varför? ställ frågan: varför säger personen/företaget det här? Kan det stämma?
- Ta hjälp. Det kan vara svårt att veta ibland vad som är verkligt eller inte – ta hjälp av en vuxen att avgöra.
- Om det låter för bra för att vara sant är det nog det. Och ormar kan inte vara DJ:s. Och man kan nog inte bli bästis med ett lejon.

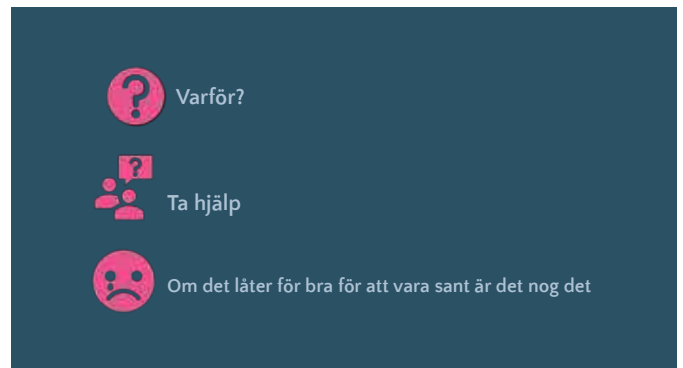


Bild 1. Introduktion

Förslag talmanus: Under de tidigare lektionerna har vi pratat om vad ni gör på internet, hur man skyddar sig och har bra lösenord, att allt man ser på internet inte behöver vara sant utan att man ska vara lite misstänksam.

Idag ska vi prata om olika sätt som tjuvar och andra lurendrejar kan försöka att sno saker från dig fastän du kanske har ett bra lösenord. Precis som med ditt hus eller lägenhet. Även om ni har jättebra lås och kanske ett larm så kan en inbrottstjuv ändå försöka att göra inbrott eller att lura sig in. Samma sak på internet. Därför är det bra att du vet hur du kan överlista dem!

Tips! Det är viktigt att eleverna inte blir rädda för att använda internet och tro att det är tjuvar som hela tiden vill lura dem. Försök genom hela presentationen att återkomma till att det finns sätt att skydda sig mot bedrägerier och att det finns en massa bra knep för att överlista dem som försöker att luras. Använd gärna analogin om inbrott i hus eller lägenhet:

Även om man inte har låst sitt hus eller lägenhet en dag så kommer man troligen inte att få inbrott. Det är inte så att tjuvar går och känner på allas dörrar varje dag. Men man vill alltid låsa utifall att det en dag skulle komma en tjuv. Samma sak med bra lösenord – om någon försöker att lista ut ditt lösenord ska det inte gå, men det betyder inte att det sitter tjuvar hela dagarna och försöker att komma på ditt lösenord. Och det gäller även med bedrägerier. De flesta människorna vill inte lura dig och du kommer kanske aldrig ens vara med om att någon försöker att lura dig på internet. Men OM någon skulle försöka att lura dig att ge ifrån dig information du inte vill så har du kunskap och knep för att överlista dem!



Bild 2. Varför vill människor luras på internet?

Genomförande: Ta fram första meningen och ställ frågan "Varför vill människor luras på internet då?", tryck sedan fram andra meningen "ofta för att på något sätt tjäna pengar".

Fortsätt med att nu tänkte du att ni ska titta på lite olika exempel på hur lurendrejerier på nätet kan gå till!

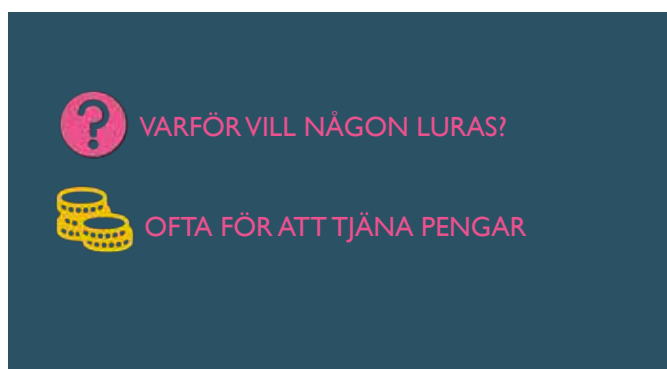


Bild 3. Nätfiske

Förslag talmanus: Ett vanligt sätt att försöka att luras på nätet är olika former av nätfiske. Nätfiske betyder att en tjuv försöker att lura människor att dela med sig av information som de egentligen inte vill dela med sig av, tjuvarna försöker alltså att "fiska" fram information genom att luras.

Fortsätt med exemplen:

- Tjuvar kan till exempel försöka lura till sig lösenord och sånt så de kan komma åt konton och på så sätt komma över pengar
- Tjuvar kan försöka att få en att ladda ner något (till exempel en app eller program) och i det har de gömt ett virus som sen kan stjäla saker inifrån din dator eller telefon.



Bild 4. Nätfiske

Förslag talmanus: Försök att luras genom nätfiske sker ofta genom att man får ett meddelande på något sätt. Kanske från en person på ett spel man spelar, från någon man inte känner på sociala medier eller kanske genom att det kommer upp en konstig reklamannons när man är inne på en hemsida. Det kan också vara så att den som luras vill att man ska tro att det är någon man litar på, tex att man får ett sms där någon säger att den är en person/företag den inte är. Nu ska vi titta på ett exempel!

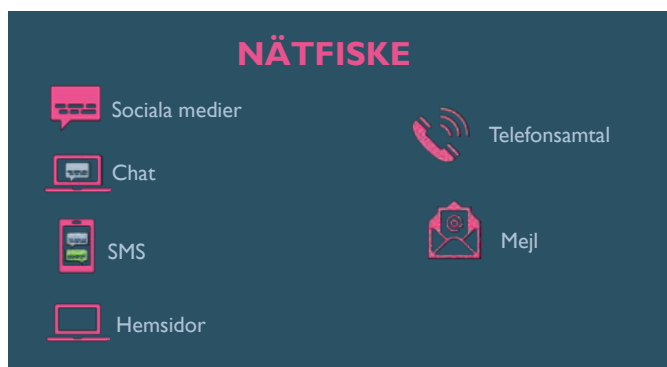


Bild 5. Filmen

[Syntolkning]: En person du inte känner skickar en vänförfrågan. Sedan frågar personen om den kan skicka ett roligt klipp.

[Diskutera i klassen genom att eleverna får räcka upp handen]

– Vad gör du?

– Vad tänker ni om det här?

Förslag talmanus: Att få en länk skickad till sig är ett exempel på hur nätfiske kan gå till. Länken skulle sedan t.ex. kunna leda till en sida där de ber dig fylla i en massa uppgifter (som namn, lösenord, kontokortsnummer) eller så kan länken innehålla virus som sen kan stjäla saker från din dator eller telefon. Som ni ser kan det ibland vara svårt att veta vad som är på riktigt eller inte. Men som tur är finns det massa bra knep man kan ta till!



Bild 6. Smarta knep för att skydda sig och bli en superhjälte mot nätfiske

Genomförande: Klicka först fram bilderna om Superhjälte mot nätfiske. Klicka sedan fram tipsen på hur man skyddar sig - ett i taget.

Förslag talmanus: Men det finns smarta knep för att skydda sig och att bli en superhjälte mot nätfiske.

Här kommer några tips:

– Ställ frågan: **VARFÖR** säger personen/företaget det här? Kan det stämma?

– Det kan vara svårt att veta ibland vad som är verkligt eller inte – **TA HJÄLP** av en vuxen att avgöra.

– **OM DET LÅTER FÖR BRA FÖR ATT VARA SANT ÄR DET NOG DET.**

Företag vill tjäna pengar – de vill inte ge bort saker gratis.

– Stanna upp och **TÄNK EFTER EN STUND INNAN DU KLICKAR PÅ SAKER.**

– Om någon frågar om dina föräldrars **KORTUPPGIFTER – LÄMNA ALDRIG UT DEM.** Inget seriöst företag skulle be om dina uppgifter i ett meddelande, mejl, sms. Om du ska ladda ner en app eller köpa något ska du alltid fråga dina föräldrar innan.

[Gå vidare med att säga att de nu ska få öva på att bli superhjältar mot nätfiske och gå till nästa bild.]

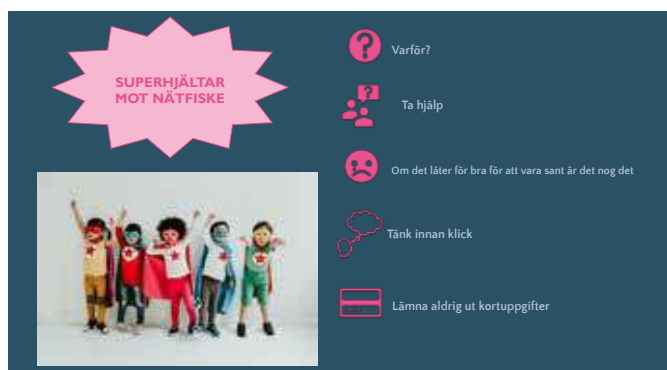


Bild 7. Övning #1 Verkar det lurigt eller inte?

Förslag talmanus: Nu ska vi öva oss på att bli superhjältar mot nätfiske!

Genomförande: I övning #1 ingår bild 8–10. Förklara för eleverna att på de kommande tre bilderna finns det en tumme upp och en tumme ned, tanken är att eleverna ska rösta om de tror att innehållet på bilden är verkar riktigt (tumme upp) eller om det verkar vara något lurigt (tumme ned). Du som lärare läser upp bildtexten och eleverna får sedan rösta. Beroende på hur mycket tid ni har kvar kan ni sedan diskutera bilderna, förslag på diskussionsfrågor finns med i anteckningarna.

Tips! Återkoppla gärna till det som eleverna berättat om sitt nätanvändande under de tidigare lektionerna, till exempel vilka influencers/Youtubers de följer, vilka spel de spelar. Ni kan själva anpassa exemplen i bildspelet till elevernas egna exempel från tidigare lektioner.



Bild 8. Verkar det kunna stämma?

Genomförande: Läraren läser upp: Du tittar på Youtube och får upp ett klipp av en Youtuber som du aldrig sett förut. I klippet säger personen "Vill du veta HUR MAN FÅR 1000000 MILJONER ROBUX – gå in på den här hemsidan www.superproffsidag.nu och registrera dig"

[Be eleverna rösta]

- Verkar det kunna stämma? JA/NEJ

[Diskutera i klassen genom handuppräkning]

– Vad tänker ni om det?

– Vad är det som verkar konstigt?



Förslag talmanus: När erbjudandet är så bra (som att du ska kunna få 1 miljon miljoner Robux) kan du nog vara ganska säker på att det är någon som vill luras.

Bild 9. Proffsspelare på en vecka!

Genomförande: Läraren läser upp: Du och dina kompisar tycker om att spela Fortnite. En dag när du spelar säger en annan spelare som du inte känner att hen kan lära dig att bli proffsspelare på en vecka och att du kommer att tjäna miljoner kronor på detta. Det enda du behöver att göra är att skicka din mejladress och sätta in 200 kronor på hens konto så skickar hen en lista på hemligheterna bakom att bli proffs.

[Be eleverna rösta]

Vad tror ni om det? Kan det vara verkligt eller kan det vara någon som luras?

[Diskutera i klassen genom handuppräkning]

– Vad tänker ni om det?

– Tror ni man kan bli proffs på en vecka?

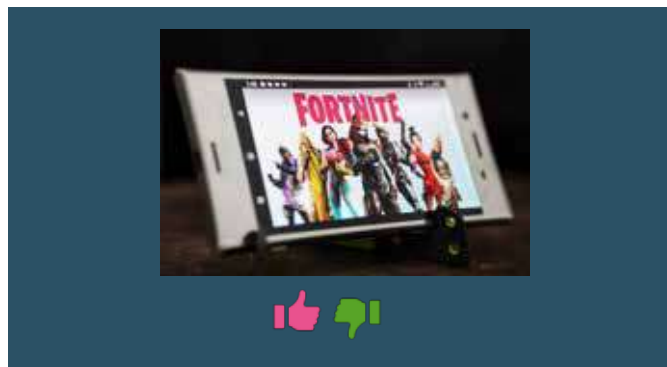


Bild 10. Gratis Iphone!

Genomförande: Läraren läser upp: Du tittar på roliga klipp och det hoppar upp en annons där det står: GRATIS IPHONE – KLICKA HÄR NU!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!”

[Be eleverna rösta]

Verkar det vara på riktigt eller kan det vara lur?

[Diskutera i klassen genom handuppräkning]

– Vad tänker ni om det?

– Varför skulle ett företag vilja ge bort en iphone?

Förslag talmanus: Tänk på att alla företag vill tjäna pengar. Om du ser en annons där det står att du vunnit något (i en tävling du inte varit med i) eller att du ska få något helt gratis så är det inte på riktigt, utan det är troligen någon som vill lura dig att trycka på den länken.



Bild 11. Sammanfattning

Förslag talmanus: Nu börjar lektionen ta slut. Idag har ni övat på hur man blir en superhjälte mot nätfiske. Kommer ni ihåg de olika knepen man kunde använda sig av för att bli en sådan superhjälte? Jag tänkte att vi ska gå igenom dem en gång till.

Genomförande:

Klicka först fram symbolen och låt eleverna gissa vad varje symbol betyder och klicka sedan fram texten efter. Gå sedan igenom vad meningen betyder.



- **VARFÖR?** ställ frågan: varför säger personen/företaget det här? Kan det stämma?
- **TA HJÄLP.** Det kan vara svårt att veta ibland vad som är verkligt eller inte – ta hjälp av en vuxen att avgöra.
- **OM DET LÅTER FÖR BRA FÖR ATT VARA SANT ÄR DET NOG DET.** Företag vill tjäna pengar – de vill inte ge bort saker gratis, man kan inte bli proffs på en vecka och det finns troligen ingen som kan lära dig hur du får miljontals Robux.
- **TÄNK INNAN KLICK.** Stanna upp och tänk efter en stund innan du klickar på saker.
- **LÄMNA ALDRIG UT KORTUPPGIFTER.** Om någon frågar om dina föräldrars kortuppgifter – lämna aldrig ut dem. Inget seriöst företag skulle be om dina uppgifter i ett meddelande, mejl, sms. Om du ska ladda ner en app eller köpa något ska du alltid fråga dina föräldrar innan.